

Zakład Antropologii Społecznej
Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa
Uniwersytetu Gdańskiego

Oddział Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Gdańsku

zapraszają do udziału w ogólnopolskiej konferencji naukowej

Kulturowe analizy patriotyzmu

Aby być przepelnionym patriotyzmem w sposób rozpoznawalny, trzeba znać patriotyczny dyskurs – to jest sformułowania i stwierdzenia, które konwencjonalnie można zidentyfikować jako „patriotyczne”¹.

Celem interdyscyplinarnej konferencji jest refleksja nad pojęciem i zjawiskiem patriotyzmu. Można nawiązać do myśli Michaela Billiga² i stwierdzić, że jeśli chodzi o patriotyczne myślenie, nie wystarczy spytać, czym jest patriotyzm, ale co znaczy – w konkretnej sytuacji – gdy ktoś mówi, że jest patriotą. Jakie znaczenia nadaje temu komunikatowi autor, jakie sensy wydobywa z niego odbiorca, jakie konotacje płyną z kontekstu wypowiedzi i czy wiążą się z nią jakieś kulturowe, społeczne czy polityczne konsekwencje?

Charakterystyki współczesności są pełne fraz o jej niepewności (poznawczej, psychologicznej etc.); o rzeczywistości płynnej, zmiennej i sfragmentaryzowanej; świecie, w którym pojawia się coraz więcej „nie-miejsc”³, w którym wyzwaniem dla jednostki stała się konieczność dokonywania wyborów, wielość możliwości (czy na pewno?) i ram odniesienia. Mogłoby się wydawać, że pojęcie „patriotyzm” straci na znaczeniu w takim świecie. Jednak niemal każdy dzień dostarcza uważnemu obserwatorowi nowych materiałów źródłowych do analizy

¹ M. Billig, *Banalny nacjonalizm*, Kraków 2008, s. 52.

² Por. tenże, s. 122: *Jeśli chodzi o nacjonalistyczne myślenie, to nikt nie musi pytać: „Czym jest narodowa tożsamość?”, ale: „Co to znaczy, gdy ktoś twierdzi, że ma narodową tożsamość?”.*

³ Por. M. Augé, *Nie-miejsca. Wprowadzenie do antropologii hipernowoczesności*, Warszawa 2010.

patriotyizmu/patriotyzmów – na przykład w postaci: artykułów prasowych, wypowiedzi relacjonowanych przez media, społecznych inicjatyw, filmów, utworów muzycznych, dawnych i nowych zastosowań symboli narodowych. Trudno byłoby prowadzić refleksję nad patriotyzmem bez odniesienia do takich „kategorii pokrewnych” jak: naród, tożsamość narodowa, nacjonalizm. Jesteśmy przekonani, że zaproponowany temat jest wart pogłębionych interpretacji.

Rok 2014 to czas „okrągłych” rocznic wielkich wydarzeń XX w., które wpłynęły na losy Polski – mija właśnie 100 lat od wybuchu I wojny światowej; 75 lat od rozpoczęcia II wojny światowej; 70 lat od Powstania Warszawskiego; 25 lat od przełomu roku 89. Tym bardziej warto pytać o to, jaki jest obecnie polski patriotyzm.

Chcielibyśmy, by wystąpienia konferencyjne/artykuły przede wszystkim:

- były diagnozą współczesności (co oczywiste, w wielu przypadkach nie da się jej dokonać bez odniesień do okresów wcześniejszych);
- dotyczyły nie tylko Polski (choć pozostaje ona w centrum naszej uwagi; mile widziane są także analizy porównawcze; coraz trudniej interpretować zjawiska, umieszczając je jedynie w obrębie granic państwowych – uwaga ta dotyczy również patriotyzmu).

Szczególnie interesują nas następujące zagadnienia (w tym roku także proponujemy Państwu „chmurę” powiązanych, uzupełniających się idei, pomysłów, pytań oraz też domagających się potwierdzenia, obalenia lub jedynie uważnego im się przyjrzenia):

- historia idei patriotyzmu; mistrzowie patriotyzmu; konstruowanie pojęcia „patriotyzm”;
- źródła i kryteria patriotyzmu/patriotyzmów; jakie przekonania, ideologie i praktyki uznawane są za patriotyczne; społeczne wyobrażenia o patriotyzmie: przykłady, analizy, interpretacje...
- analiza wybranych „dyskursów patriotycznych” – w jaki sposób się mówi, pisze i milczy o patriotyzmie;
- patriotyzm a tożsamość narodowa, patriotyzm a nacjonalizm;
- patriotyzm a kategoria „swój – obcy”;

- analiza systemu reprodukcji wyobrażeń, ideologii i postaw patriotycznych (np. jak państwo realizuje edukację patriotyczną);
- jak przekonania, ideologie, postawy i zachowania uważane za patriotyczne zmieniają się w czasie?
- zapomnianie i przypominanie (wydarzeń, interpretacji) w ideologiach patriotycznych – wybiórczość społecznej pamięci w konstruowaniu wyobrażeń o patriotyzmie;
- rola „tradycji” w wywoływaniu przekonań, postaw, zachowań patriotycznych;
- racjonalne i irracjonalne wątki w dyskursie patriotycznym;
- patriotyzm a „winy” i „zasługi”; nagrody i kary za patriotyzm lub jego brak;
- czy możliwe jest wyodrębnienie „patriotycznego kanonu kulturowego” (obejmującego np. znajomość konkretnych wydarzeń, literatury, postaci historycznych i współczesnych oraz ich interpretacji) lub kilku ścierających się „patriotycznych kanonów kulturowych”?
- instytucje patriotyzmu;
- patriotyzmy narodowe a patriotyzmy lokalne;
- czy istnieje patriotyzm europejski?
- patriotyzmy innych patrii – narracje patriotyczne w Polsce a narracje patriotyczne w innych państwach;
- patriotyzm zunifikowany? – patriotyzm a globalizacja, patriotyzm a globalizacja;
- teatralizacja patriotyzmu – patriotyczne rytuały;
- patriotyzm a religia;
- patriotyzm na barykadach – postawy, zachowania patriotyczne w sytuacji zagrożenia, w momentach konfliktu;
- patriotyzm nadziei a patriotyzm strachu;
- patriotyzm jako przestrzeń konfliktu; spory o patriotyzm; patriotyczne narracje i kontrnarracje;
- czy patriotyzm jest zjawiskiem stopniowalnym?
- patriotyzm a dominacja kulturowa; patriotyzm a przemoc symboliczna;
- patriotyzm dla wszystkich/patriotyzm dla wybranych – czy na ideologie i praktyki patriotyczne można mieć wyłączność; strategie zawłaszczania pojęcia „patriotyzm”;
- patriotyzm jako stygmat, zniewolenie;
- patriotyzm bierny i czynny; czy patriotyzm musi być zaangażowany?

- patriotyzm od święta/patriotyzm na co dzień („banalny patriotyzm”⁴)
- patriotyzm a konsumpcja, patriotyzm a „supermarket kultury”⁵;
- patriotyzm a kultura popularna;
- patriotyzm obywatelski a patriotyzm partyjny;
- patriotyzm jako strategia polityczna;
- obchody świąt narodowych, polityczne przemówienia, przemarsze, działania kulturalne, sportowe i inne, w których potencjalnie mogą się ujawniać przekonania, postawy i zachowania interpretowane jako patriotyczne; wydarzenia odwołujące się do patriotyzmu, polskości oraz ich społeczna recepcja;
- podatki jako miara patriotyzmu;
- sztuka a patriotyzm, patriotyzm w sztuce;
- wizje patriotyzmu w wybranych muzeach o profilu historycznym;
- symbole narodowe w praktykach codzienności;
- sposoby badania wyobrażeń, ideologii, postaw, zachowań interpretowanych jako patriotyczne;
- czy patriotyzm – nawiązując do tytułu jednego z tekstów W. J. Burszty⁶ – wciąż jest postawą niemodną?

Konferencja odbędzie się w dniach 17-18 listopada 2014 r. w siedzibie Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, przy ul. Bażyńskiego 4.

Oplata konferencyjna wynosi 300 zł i pokrywa koszt organizacji konferencji oraz częściowo druku materiałów konferencyjnych. Transport i nocleg uczestnicy organizują we własnym zakresie.

Zgłoszenia referatów będą przyjmowane do 15 czerwca 2014 roku. W przypadku dużej liczby zgłoszeń, organizatorzy zastrzegają sobie prawo do ich selekcji. Potwierdzenie uczestnictwa w konferencji otrzymają Państwo do 15 lipca 2014 roku.

Prosimy o przesyłanie zgłoszeń referatów na adres: k.kulikowska@ptl.info.pl

Formularz znajduje się w załączniku.

⁴ Analogia do pojęcia “banalny nacjonalizm” M. Billiga.

⁵ Por. G. Mathews, *Supermarket kultury. Globalna kultura – jednostkowa tożsamość*, Warszawa 2005.

⁶ W. J. Burszta, *Patriotyzm jako postawa niemodna*, w: tenże, *Asteriks w Disneylandzie. Zapiski antropologiczne*, Poznań 2001.

Po konferencji planowane jest wydanie monografii książkowej. Na artykuły będziemy oczekiwać do 15 stycznia 2014 roku.

Rada naukowa konferencji:

prof. dr hab. Wojciech Burszta (SWPS)
prof. dr hab. Krzysztof Jaskułowski (SWPS)
prof. dr hab. Jarosław Kiliński (UW)
prof. dr hab. Waldemar Kuligowski (UAM)
prof. dr hab. Monika Mazurek-Janasiak (UG)
prof. dr hab. Janusz Mucha (AGH)
prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz (UwB)
prof. dr hab. Bernadetta Nitschke (UZ)
prof. dr hab. Ewa Nowicka-Rusek (UW)
prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński (UG)
prof. dr hab. Jerzy Szacki (UW)

Komitet organizacyjny:

Przewodnicząca:

Katarzyna Kulikowska (PTL/OG)

Członkowie:

Karolina Ciechorska-Kulesza (UG)

Ewa Gilewska (PTL/OG)

Monika Mazurek-Janasiak (UG)

Cezary Obracht-Prondzyński (UG)

Mirosław Szwabowicz (PTL/OG)